

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

**PROJEKAT ASISTENCIJE ENERGETSKOM SEKTORU
U BOSNI I HERCEGOVINI (USAID EPA)**

**ANALIZA NEUSKLAĐENOSTI SA SMJERNICAMA ZA
IZMJENE I DOPUNE MREŽNIH PRAVILA DISTRIBUCIJE
EPBIH**

**VOL. VIII-A ZAHTJEVI ZA NADZOR KVALITETA NAPONA
NA DISTRIBUTIVNOM NIVOU**

ANALIZA NEUSKLAĐENOSTI SA SMJERNICAMA ZA
IZMJENE I DOPUNE MREŽNIH PRAVILA DISTRIBUCIJE
EPBIH

VOL. VIII-A ZAHTJEVI ZA NADZOR KVALITETA NAPONA
NA DISTRIBUTIVNOM NIVOU

USAID Projekat asistencije energetskom sektoru

Ferhadija 19, Sarajevo, BiH

T+387 33 251 820 / F. +387 33 251 829

info@usaidepa.ba / usaidepa.ba

5. juni 2023.

SADRŽAJ

Skraćenice.....	4
Uvod	5
Sistem za nadzor kvaliteta napona na distributivnom nivou.....	7
Prilog 1 – Ograničenja koja propisuje standard BAS EN 50160 za poremećaje napona	34

Skraćenice

BAS	Bosanskohercegovački standard
BiH	Bosna i Hercegovina
CEER	Savet evropskih energetske regulatora („Council of European Energy Regulators“)
CIGRE	Međunarodni savjet za velike električne sisteme („Conseil international des grands réseaux électrique“)
DERK	Državna regulatorna komisija za električnu energiju
ECDSO-E	Energy Community Distribution System Operators for Electricity
EMC	Elektromagnetna kompatibilnost („ElectroMagnetic Compatibility“)
EN	Evropski standard („European Norms“)
ENTSO E	ENTSO za električnu energiju („European Network of Transmission System Operators for Electricity“)
EPA	Energy Policy Activity
EP BiH	Javno preduzeće Elektroprivrede Bosne i Hercegovine d.d. – Sarajevo
ECRB	Regulatorni odbor Energetske Zajednice („Energy Community Regulatory Board“)
FERK	Regulatorna komisija za energiju u FBiH
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FRT	Prolazak kroz stanje kvara („Fault Ride Through“)
MK BiH	Mrežni kodeks BiH
NN	Niski napon
NOSBiH	Nezavisni operator sistema BiH
ODS	Operator distributivnog sistema („Distribution System Operator“)
OPS	Operator prijenosnog sistema („Transmission System Operator“)
RTU	Udaljena terminalna jedinica („Remote Terminal Unit“)
SN	Srednji napon
VQ	Kvalitet napona („Voltage Quality“)
VN	Visoki napon

Uvod

Dokument je pripremljen u okviru USAID "Energy Policy Activity" Projekta (EPA Projekat), Komponenta 2.2. Dokument je izrađen od strane EPA tima i Radne grupe za mrežna pravila, sastavljene od eksperata iz relevantnih učesnika na tržištu električne energije u BiH.

Utvrđivanje smjernica za usklađivanje odredbi Mrežnih pravila distribucije i pratećih pravilnika sa zahtjevima koji se odnose na praćenje kvaliteta napona¹ na distributivnom nivou, predstavlja obavezu koja proističe iz Direktive 2009/72² i odnosi se na obaveze energetske subjekata da pruže kvalitetnu uslugu krajnjim korisnicima. Kvalitet napona³, zajedno sa kontinuitetom isporuke i komercijalnim kvalitetom⁴ čini kvalitet snabdijevanja električnom energijom. U ovom dokumentu će biti riječi samo o zahtjevima koji se odnose na kvalitet napona.

Sama direktiva ne definiše kvalitet usluge, ali ističe obavezu Regulatornih tijela da donesu ili usvoje standarde i zahtjeve u vezi kvaliteta usluge.

U članu 4. (Nadzor sigurnosti snabdijevanja) Države članice imaju obavezu da prate pitanja vezana za sigurnost snabdijevanja, što uključuje i „kvalitet i nivo održavanja mreža. Postoji obaveza nadležnih tijela da objave svake dvije godine, do 31. jula, izvještaj u kojem će biti navedeni nalazi sprovedenog nadzora i sve preduzete ili predviđene mjere za njihovo rješavanje. Po članu 25. (Zadaci operatora distributivnog sistema) ODS je odgovoran za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema i ispunjavanje razumnih zahtjeva u vezi pogona, održavanja i razvoja, pod ekonomskim uslovima sigurnog, pouzdanog i efikasnog distributivnog sistema električne energije uz odgovarajuću brigu o životnoj sredini i energetskej efikasnosti. Konačno, po članu 37. (Dužosti i ovlaštenja regulatornog tijela), stav (1) tačka h) Regulatorno tijelo ima dužnost da nadgleda usklađenost i vrši pregled prošlih performansi pravila o mrežnoj sigurnosti i pouzdanosti, postavlja ili odobrava standarde i zahtjeve za kvalitetom usluge i snabdijevanja ili doprinosi tome, zajedno s drugim nadležnim tijelima.

Zahtjevi u vezi sa komercijalnim kvalitetom usluge koju pruža ODS su uglavnom definisani u skladu sa članom 3. i Aneksom I Direktive 2009/72, garantujući kupcima, između ostalog, transparentne, jednostavne i jeftine postupke za rješavanje njihovih žalbi, pravo na dobar standard usluge i rješavanje žalbi od strane snabdjevača. Takođe je omogućen i sistem nadoknade i / ili naknade.

Zahtjevi za održavanje određenog nivoa kvaliteta snabdijevanja (posebno kvaliteta napona i kontinuiteta isporuke) postoje u svim evropskim zemljama, putem standarda EN 50160 ili nacionalnih propisa. Odgovornost za održavanje potrebnog nivoa kvaliteta snabdijevanja u potpunosti je na mrežnom operateru, dok je Regulatorno tijelo odgovorno za donošenje odgovarajućeg regulatorno-pravnog okvira i nadzor nad kvalitetom snabdijevanja.

¹ Pojem označava sve poremećaje u snabdijevanju električnom energijom izuzev prekida u snabdijevanju.

² Direktiva 2009/72/EZ Evropskog parlamenta i vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0072&from=EN>

³ Negdje je definisan i kao kvalitet električne energije.

⁴ Predstavlja kvalitet odnosa između elektroenergetske kompanije i kupca i odnosi se na aktivnosti čak i prije početka korišćenja usluge.

Ovim dokumentom je izvršena analiza neusklađenosti Mrežnih pravila distribucije Elektroprivrede Bosne i Hercegovine (EP BiH)⁵ i pratećih propisa u odnosu na zahtjeve koji se odnose na uspostavljanje sistema za nadzor kvaliteta napona, specificirane „Dokumentom o stajalištu Energetske Zajednice: Kvalitet snabdijevanja“⁶ koji je izradila radna grupa za kvalitet snabdijevanja osnovana od strane ECDSO-E⁷. Pored toga, analiza je izvršena u odnosu na CIGRE TB 596 „Preporuke za nadzor kvaliteta napona“⁸, koje su definisane na osnovu aktuelne regulatorne prakse, te dobre inženjerske prakse u ovoj oblasti.

Dokument sadrži jedno poglavlje, kojim je izvršena analiza neusklađenosti Mrežnih pravila distribucije EP BiH u odnosu na zahtjeve koji se odnose na uspostavljanje sistema za nadzor kvaliteta napona na distributivnom nivou.

Prilog 1 dokumenta sadrži standardom EN 50160 definisane granične vrijednosti za poremećaje napona, date u tabelarnoj formi.

Sadržaj kolona u tabeli kojom je izvršena analiza neusklađenosti u Poglavlju 1 je sljedeći:

1. Kolona 1 – Redni broj,
2. Kolona 2 – Tema koja je predmet razmatranja,
3. Kolona 3 – Izvod iz relevantnog propisa EP BiH,
4. Kolona 4 – Ocjena usklađenosti propisa i preporuka za dodatno usklađivanje.

⁵ Mrežna pravila distribucije operatora distributivnog sistema javnog preduzeća Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, FERK, April 2018. godine, https://www.ferk.ba/_ba/images/stories/2018/mreznna_pravila_epbih_818_bs.pdf

⁶ Quality of Supply - POSITION PAPER, 2019 <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2020/06/23.html>

⁷ Energy Community Distribution System Operators for Electricity

⁸ CIGRE „Guidelines for Power Quality Monitoring“, Technical Brochure 596, Oktobar 2014

Sistem za nadzor kvaliteta napona na distributivnom nivou

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
1.	Definicija i kategorizacija naponskih poremećaja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Potrebno je definisati širok raspon naponskih poremećaja i odstupanja veličine napona ili talasnog oblika napona od optimalnih vrijednosti u skladu sa BAS EN 50160. Poremećaji se svrstavaju u dvije „kategorije“: to su <i>kontinuirane pojave</i>⁹ i <i>naponski događaji</i>¹⁰.</p> <p>Poremećaji klasifikovani kao „kontinuirane pojave“ su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varijacije frekvencije, - varijacija napona, - brze promjene napona <ul style="list-style-type: none"> • pojedinačne brze promjene napona, • flikeri, - nesimetrija napona, - harmonijski napon, - međuharmonijski napon, - glavni signalni napon. <p>Poremećaji klasifikovani u grupu “naponski događaji” su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prekidi napona, - nagli padovi / nagli porasti napona, - tranzijentni prenaponi.

⁹ Kontinuirane pojave su odstupanja od nominalne vrijednosti koja se stalno javljaju tokom vremena.

¹⁰ Naponski događaji su iznenadna i značajna odstupanja od nominalnog oblika talasa i zahtijevaju mehanizam okidanja kao i karakteristike koje se izračunavaju nakon aktiviranja. Naponski događaji obično se javljaju zbog nepredvidivih događaja (npr. kvarova) ili spoljašnjih uzroka (npr. vremenskih prilika, radnji treće strane).

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
2.	Primjena standarda BAS EN 50160 i BAS IEC 61000-x-x u zakonskom i regulatornom okviru	<p>Problematika je djelimično i uopšteno tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p> <p>Mrežna pravila distribucije</p> <p>Član 35. (Naponske karakteristike)</p> <p>(1) Naponske karakteristike se odnose na vrijednosti nazivnih napona, dozvoljenih odstupanja od nazivnih vrijednosti, faktorâ ukupnog harmonijskog izobličenja, faktorâ indeksâ jačine flikera i dozvoljenih faznih nesimetrija.</p> <p>(2) Nazivne vrijednosti i dozvoljena odstupanja karakteristika iz stava (1) ovog člana definisane su odredbama standarda BAS EN 60038 i BAS EN 50160.</p> <p>...</p> <p>Član 20. (Kontrola kvalitete električne energije)</p> <p>...</p> <p>(3) Evidentiranje podataka se vrši u skladu sa odredbama standardâ serije IEC/EN 61000-4, odnosno odgovarajućih bosanskohercegovačkih standardâ.</p> <p>Opšti uslovi za isporuku električne energije</p>	<p>Regulatornim okvirom je predviđena primjena standarda BAS EN 50160¹² koji se odnosi na karakteristike napona u javnim distributivnim sistemima kao i standarda BAS EN 61000-4¹³. Reference na pomenute standarde postoje u Mrežnim pravilima distribucije i Općim uvjetima za isporuku električne energije.</p> <p>Potrebno je proširiti primjenu i uvesti odgovarajuće definicije iz pomenutih standarda koje se odnose na kvalitet napona na distributivnom nivou. Takođe je potrebna i primjena uobičajenih standarda BAS IEC 61000-x-x koji se odnose na elektromagnetnu kompatibilnost (EMC).</p> <p>Potrebno je u potpunosti¹⁴ primijeniti standard BAS EN 50160 prema rokovima datim Opštim uslovima.</p>

¹² Evropski standard EN 50160 definiše, opisuje i specificira glavne karakteristike napona na terminalima za napajanje korisnika mreže u javnoj niskonaponskoj (NN ne prelazi 1000V) i sredjenaponskoj (MV je između 1kV do 36kV) distributivnoj mreži električne energije u normalnim pogonskim uslovima.

¹³ Naročito je u ovom kontekstu bitna primjena standarda BAS EN 61000-4-30 Elektromagnetna kompatibilnost (EMC) - Dio: 4-30: Tehnike ispitivanja i mjerenja - Metode mjerenja kvaliteta napona, koji sadrži standardizovane opšte metode za mjerenje kvaliteta napona.

¹⁴ Potpuna primjena standarda je predviđena do 1. januara 2023. Umjesto primjene standarda, primjenjuju se odredbe Općih uvjeta za isporuku električne energije iz članaka 10. (Uvjeti kvalitete), 11. (Dopuštena odstupanja napona), 12. (Standardi frekvencije), 13 (Mogući razlozi za odstupanje od standarda) i 14. (Prekomjerno preuzeta jalova energija/snaga i viši harmonici). Izmjene Općih uvjeta za isporuku električne energije ne

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
		<p>Član 16. (Standardi i rokovi za uspostavljanje kvaliteta električne energije)</p> <p>(1) ODS je u obavezi do 01.01.2023. godine¹¹ kroz adekvatna ulaganja u izgradnju i razvoj distributivnih mreža da uskladi kvalitet isporučene električne energije sa BAS EN 50160 za javne distributivne sisteme, odnosno sa BAS i IEC standardima koji tretiraju ovu oblast.</p> <p>(2) Do potpune primjene standarda EN 50160, odnosno odgovarajućeg BAS-a, primjenjivaće se odredbe o kvalitetu date u članovima 10. do 14. ovih Opštih uslova.</p> <p>(3) Kvalitet električne energije se mjeri na mjestima preuzimanja i predaje (isporuke), u skladu sa standardom IEC 61000-4, odnosno odgovarajućim BAS-om, a za kvalitet je odgovoran onaj ko predaje (isporučuje) električnu energiju.</p> <p>(4) ODS je obavezan da na pisani zahtjev korisnika distributivnog sistema dostavi dokaz o kvalitetu isporučene električne energije, pri čemu mjerenje treba biti u skladu sa standardom IEC 61000-4, odnosno odgovarajućim BAS-om.</p>	
3.	Zahtjevi za kvalitet napona na mjestu razgraničenja sa OPS-om	<p>Problematika je djelimično i uopšteno tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p> <p>Mrežna pravila distribucije</p> <p>Član 68.</p> <p>(Uslovi za priključak)</p> <p>...</p>	Potrebno je da ODS, u saradnji sa OPS-om, uredi način regulacije i održavanja kvaliteta napona na mjestu razgraničenja koji omogućava da ODS ispuni zahtjeve standarda BAS EN 50160 u distributivnoj mreži.

¹¹ Odluka o izmjenama i dopunama Opštih uslova za isporuku električne energije, januar 2018. godine

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
		(3) ODS i Elektroprenos BiH zaključuju Ugovor o priključku, kojim se definišu tehnički uslovi za priključak, te svi principi međusobnih odnosa čiji je cilj obezbijediti siguran i kvalitetan rad distributivnog sistema.	
4.	Okolnosti kada se standard BAS EN 50160 ne primjenjuje	<p>Problematika je djelimično i uopšteno tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p> <p>Mrežna pravila distribucije Član 18. (Kvalitet napona)</p> <p>(1) ODS isporučuje električnu energiju čiji kvalitet zadovoljava odredbe Opštih uslova.</p> <p>(2) Odstupanje od nazivnog napona na mjestu isporuke električne energije krajnjem kupcu priključenom na distributivnu mrežu, može biti u rasponu $\pm 10\%$ (za kupce priključene na SN mrežu), odnosno od -10% do $+5\%$ za kupce na NN mreži.</p> <p>(3) U poremećenom pogonu prouzrokovanom višom silom, odstupanje napona od propisanog na mjestima isporuke električne energije krajnjem kupcu, može biti veće nego što je propisano i dozvoljeno je samo za vrijeme trajanja posljedica više sile, a o čemu ODS na odgovarajući način obavještava krajnje kupce.</p> <p>(4) U slučajevima kad u dijelovima distributivne mreže zbog njene neizgrađenosti nije moguće postići propisani kvalitet napona, način i rokovi dostizanja propisanog kvaliteta napona su definisani odredbama Opštih uslova.</p>	<p>Potrebno je precizno odrediti uslove kada se standard BAS EN 50160 ne primjenjuje. Postoji nekoliko tipičnih slučajeva:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Privremena situacija tokom stanja nastalog kao rezultat kvara, održavanja i građevinskih radova ili usled minimiziranja opsega i trajanja gubitka napajanja; – Neusklađenost instalacije ili opreme korisnika mreže sa utvrđenim relevantnim standardima ili sa tehničkim zahtjevima za priključenje uključujući ograničenja emisije; – U izuzetnim situacijama: <ul style="list-style-type: none"> • izuzetni vremenski uslovi i druge prirodne katastrofe, • uplitanje treće strane, • akti javnih vlasti, • djelimične ili potpune obustave rada (u skladu sa zakonskim zahtjevima), • viša sila, • nestašica električne energije koja je rezultat eksternih događaja.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
5.	Ograničenja emisija smetnji od strane korisnika distributivne mreže	<p>Mrežna pravila distribucije Član 44. (Negativan uticaj na distributivnu mrežu)</p> <p>(1) Krajnji kupac/proizvođač treba obezbijediti da njegova postrojenja ili uređaji ne unose smetnje u distributivnu mrežu kako je definisano u ugovoru zaključenom u skladu sa Opštim uslovima i ovim Mrežnim pravilima.</p> <p>(2) Negativni uticaji postrojenja ili uređaja krajnjeg kupca/proizvođača na distributivnu mrežu moraju se eliminisati prije mjesta isporuke/preuzimanja električne energije.</p> <p>(3) ODS ne razmatra negativni uticaj na distributivnu mrežu ako je priključna snaga objekta u SN mreži manja od 0,10%, odnosno u NN mreži od 0,67% snage kratkog spoja na mjestu priključenja.</p> <p>(4) Za priključne snage objekata većih od onih iz stava (3) ovog člana, odnosno za objekte krajnjih kupaca/proizvođača za koje se procjenjuje da bi zbog svoje specifičnosti mogli imati nedozvoljene smetnje (povratne uticaje) na distributivnu mrežu i/ili ostale krajnje kupce/proizvođače, ODS može zahtijevati izradu odgovarajuće analize povratnog uticaja na mrežu.</p>	<p>Zahtjevi za kvalitetom napona standardno su usmjereni prema ODS-u, međutim važno je naglasiti da električne instalacije korisnika mreže utiču na kvalitet napona u lokalnoj električnoj mreži. S tim u vezi, postoje različite metode za održavanje kvaliteta napona, uključujući mjere koje preduzima ODS radi jačanja mreže i preventivne mjere koje provode priključeni kupci.</p> <p>ODS-ovi definišu zahtjeve¹⁵ za emisije smetnji uglavnom za industrijske kupce – ograničenja emisije. Regulatorno tijelo je odgovorno za odobravanje metodologija¹⁶ koje se koriste za izračunavanje ili uspostavljanje uslova za priključenje i pristup mrežama, tj. ograničenje emisije podliježe regulatornoj kontroli. Pri tome ODS-ovi ne mogu zanemariti pitanja kvaliteta napona (predviđeni uslovi, problemi utvrđeni mjerenjem) u planiranju i dizajnu mreže.</p> <p>Važno je osigurati da poremećaji napona koji dolaze iz instalacija korisnika ne utiču na rad mreže i ostalih korisnika sistema. Direktiva o elektromagnetskoj kompatibilnosti (EMC)¹⁷ ograničava elektromagnetske emisije iz opreme koja se priključuje na distributivnu mrežu, kako bi se osiguralo da takva oprema ne ometa drugu opremu kada se koristi kako je predviđeno.</p> <p>Da bi se regulisao uticaj koji korisnici mreže imaju na kvalitet napona, potrebno je pravilima o priključenju dodatno propisati da se dopuštene emisije smetnji pojedinačnih korisnika sistema utvrđuju u skladu sa standardima serije BAS IEC 61000-3-x.</p>

¹⁵ Oni se obično nalaze u distributivnim mrežnim pravilima ili u ugovoru o priključenju.

¹⁶ I NRA i ODS trebaju osigurati da gore pomenute metodologije budu poznate kupcima (članovi 25 (1), 37 (6a) i 25 (3) Direktive 2009/72/EC).

¹⁷ Direktiva 2014/30/EU Evropskog parlamenta i vijeća od 26. veljače 2014. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na elektromagnetsku kompatibilnost (preinačena) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0030&from=EN>

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
		<p>(5) ODS dostavlja krajnjem kupcu/proizvođaču sve podatke koji su mu nužni za izradu analize iz stava (4) ovog člana.</p> <p>(6) Na osnovu procjene mogućeg nivoa smetnji, krajnji kupac/proizvođač mora provesti odgovarajuće mjere sa ciljem dovođenja nivoa smetnji u dozvoljene okvire.</p>	
6.	Zahtjevi za prosumere u pogledu dozvoljenih emisija smetnji	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	Odrediti zahtjeve koje prosumeri (tj. aktivni korisnici) treba da ispune da bi bili usklađeni sa dopuštenim emisijama smetnji prema EMC standardima i uvesti njihovu odgovornost za usklađenost u ovom smislu.
7.	Standard prema kome se vrši mjerenje kvaliteta napona	<p>Problematika je uopšteno tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p> <p>Mrežna pravila distribucije Član 20. (Kontrola kvalitete električne energije)</p> <p>...</p> <p>(3) Evidentiranje podataka se vrši u skladu sa odredbama standarda serije IEC/EN 61000-4, odnosno odgovarajućih bosanskohercegovačkih standarda.</p> <p>...</p> <p>Opšti uslovi za isporuku električne energije Član 16. (Standardi i rokovi za uspostavljanje kvaliteta električne energije)</p> <p>...</p> <p>(3) Kvalitet električne energije se mjeri na mjestima preuzimanja i predaje (isporuke), u skladu sa standardom IEC 61000-4, odnosno odgovarajućim BAS-om, a za kvalitet je</p>	Standard BAS IEC 61000-4 je specificiran u regulatornom okviru. Potrebno je regulatornim okvirom precizirati primjenu standarda BAS EN 61000-4-30 Elektromagnetna kompatibilnost (EMC) – Dio 4-30: Testiranje i tehnike mjerenja – Metode mjerenja kvaliteta napona, koji sadrži standardizovane opšte metode za nadzor kvaliteta napona.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
		odgovoran onaj ko predaje (isporučuje) električnu energiju. ...	
8.	Klase mjernih uređaja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Standard BAS EN 61000-4-30 definiše tri klase mjernih uređaja (klasa A, B, S).</p> <p>Klasa A koristi se tamo gdje su potrebna precizna mjerenja, na primjer, za ocjenu usklađenosti pojedinačnih korisnika sa zaključenim ugovorima, ocjenu usklađenosti sa standardom itd.</p> <p>Klasa S može da se koristi za ocjene performansi sistema ili kod mjerenja koja imaju za cilj rješavanje problema sa kvalitetom napona, moguće s ograničenim podskupom parametara.</p> <p>Klasa B¹⁸ uređaja se neće primjenjivati kod novih instrumenata i može biti relevantna za postojeće mjerne uređaje. Očekuje se da uređaji klase B budu izbačeni iz budućih izdanja standarda BAS EN 61000-4-30. Uređaji ove klase mogu se koristiti za kvalitativne preglede, rješavanje problema i druge primjene gdje se mogu pružiti korisne, ali ne nužno i uporedive informacije.</p> <p>Uređaji za mjerenje kvaliteta napona moraju biti u skladu sa tehničkim standardima BAS EN 62586-1¹⁹ i 62586-2²⁰.</p> <p>Preporučuje se primjena mjernih uređaja klase A.</p>

¹⁸ U ovoj klasi standard je zahtijevao da proizvođač definiše metod mjerenja i tačnost u tehničkom listu mjernog uređaja

¹⁹ IEC 62586-1:2017 Power quality measurement in power supply systems - Part 1: Power quality instruments (PQI)

²⁰ IEC 62586-2:2017 Power quality measurement in power supply systems - Part 2: Functional tests and uncertainty requirements

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
9.	Primjena alternativnih uređaja za nadzor kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>U alternativne uređaje koji mogu da pruže informacije o pojedinim parametrima kvaliteta napona ubrajaju se napredna brojila električne energije²¹, uređaji relejne zaštite, upravljački uređaji, RTU-ovi i sl.</p> <p>Alternativni uređaji standardno mogu da pruže informacije o pojedinim parametrima kvaliteta napona (varijacije napona, prekidi napajanja, propadi i porasti napona), te njihovo uključivanje u sistem nadzora kvaliteta napona može da doprinese povećanju broja mjernih lokacija, bržem lociranju korisnika sa problemima u kvalitetu napona i potpunijoj ocjeni performansi sistema.</p> <p>Uključenje pametnih mjernih uređaja u sistem praćenja kvaliteta napona potrebno je izvršiti u zavisnosti od tehnološkog razvoja i dostupnih funkcionalnosti.</p> <p>Mogućnosti dostupnih i instaliranih pametnih brojila trebaju se iskoristiti u mjeri u kojoj je to moguće i efikasno. Pri tome, potrebno je voditi računa da nadzor kvaliteta napona putem pametnih brojila ne rezultira pretjeranim rastom cijena brojila ili tarifa za korisnike mreže. Značajno je naglasiti stav CEER-a i ECRB-a prema kome nije potrebno vršiti nadzor svih karakteristika kvaliteta napona primjenom pametnih brojila za korisnike na niskom naponu.</p>
10.	Mjerni napon koji se koristi za ocjenu kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Mjerenje napona u ovom smislu se može se izvršiti na jednofaznim ili višefaznim sistemima napajanja.</p> <p>Preporučuje se da napon koji se koristi za mjerenje bude fazni napon za NN mrežu i linijski napon za ostale naponske nivoe.</p> <p>Priključenje mjernog uređaja kod trofaznih korisnika sistema se vrši trofazno.</p>
11.	Vremenska agregacija mjerenja u svrhu ocjene kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Osnovni vremenski interval mjerenja za većinu parametara (napon napajanja, harmonike, međuharmonike i nesimetriju) će biti vremenski interval od 10</p>

²¹ Trenutno dostupna pametna brojila mogu detektovati samo ograničeni skup naponskih smetnji. Ovo se razlikuje između proizvođača i biće podložno budućim promjenama. Međutim, većina trenutno dostupnih pametnih brojila na NN nisu u mogućnosti da nadziru sljedeće smetnje: flikeri, nesimetrija napona (za jednofazna brojila), harmonijski i interharmonijski napon, signalni mrežni napon, tranzijentni pre naponi, nagli padovi i nagli porasti napona, ali su u mogućnosti da prate glavne poremećaje (varijacije napona napajanja) na koje je osjetljiva većina domaćih kupaca.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>ciklusa (200 ms) za elektroenergetski sistem od 50 Hz. Agregacija mjerenja za potrebe utvrđivanja vrijednosti flikera vrši se prema zahtjevima standarda BAS EN 61 000-4-15.</p> <p>Vrijednosti osnovnog vremenskog intervala se kod uređaja klase A dalje agregiraju u 3 dodatna intervala:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Interval od 150 ciklusa (3s) će se agregirati bez razmaka od petnaest intervala po 10 ciklusa; - Interval od 10 minuta će se agregirati bez razmaka od dvije stotine intervala 3s; - Interval od 2 sata će se agregirati iz dvanaest intervala od 10 minuta. <p>Za varijacije napona napajanja, flikere, nesimetriju napona, harmonijske i međuharmonijske napone, karakteristika se izračunava u intervalu od 10 minuta. Za flikere se dobija dodatna karakteristika tokom svakih 2 sata.</p> <p>Standard BAS EN 61000-4-30 sugeriše da mogu biti korišteni i drugi vremenski intervali (npr. 1 min), i da ih treba sprovoditi metodom agregacije koja je analogna metodi agregacije od 10 minuta.</p> <p>Kraći periodi agregacije su od posebnog značaja za mjerenja koja imaju za cilj rješavanje problema sa kvalitetom napona.</p> <p>Za mjerenja koja se vrše sa ciljem ocjene usklađenosti, primjenjuju se periodi agregacije definisani standardima BAS EN 61000-4-30 i BAS EN 50160, osim ukoliko je ugovorom o većem nivou kvaliteta napona drugačije definisano.</p> <p>Potrebno je razmotriti mogućnosti izračunavanja karakteristika u kraćim intervalima, posebno za varijacije napona napajanja za potrebe ocjene performansi sistema. Informacije o varijacijama napona u kraćim vremenskim periodima su važne za razumijevanje uzroka prekoračenja graničnih vrijednosti, za objašnjenje određenih problema s opremom i za postavljanje budućih ograničenja.</p>

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
12.	Primjena <i>označavanja</i> („flagging“) radi izbjegavanja višestrukog brojanja ²² jednog događaja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Tokom naglih promjena (pada, porasta ili prekida) napona, algoritam mjerenja za određivanje parametara može proizvesti nepouzdana vrijednosti. Koncept „označavanja“ stoga sprečava da se jedan događaj više puta broji u različitim parametrima. Standard EN 61000-4-30 definiše koncept <i>označavanja</i> za period od 10 minuta tokom kojeg dolazi do pada, porasta²³ ili prekida napona.</p> <p>Ako je tokom određenog vremenskog intervala neka vrijednost „označena“, biće „označena“ i agregirana vrijednost koja uključuje tu vrijednost.</p> <p>Pod dobrom praksom se smatra sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10-minutne vrijednosti koje su <i>označene</i> treba ukloniti iz statistike za flikere, nesimetriju napona, harmonijski napon i međuharmonijski napon. - Za varijacije napona treba ukloniti samo vrijednost označenu zbog prekida. Sve ostale vrijednosti, uključujući vrijednosti označene zbog naglih padova ili naglih porasta napona, trebaju biti uključene u proračun indeksa/parametara.
13.	Ciljevi mjerenja kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Mjerenje kvaliteta napona može se vršiti sa ciljem:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ocjene usklađenosti i performansi distributivne mreže, – Ocjene kvaliteta napona na specifičnoj lokaciji, – Rješavanja problema sa kvalitetom napona²⁴. <p>Ocjena usklađenosti vrši se za pojedinačnu ili za veći broj lokacija, pri čemu se rezultati mjerenja upoređuju sa parametrima propisanim standardima, propisima ili regulatornim zahtjevima. Ocjena usklađenosti vrši se npr. sa ciljem systemske ocjene kvaliteta napona na određenom području (trenutno i u odnosu na prethodni period), nadzora nad primjenom bilateralnih ugovora sa</p>

²² Na primjer, tako se jedan pad napona može istovremeno računati i kao pad napona i kao nesimetrija napona, što može dovesti do toga agregirana vrijednost bude nepouzdana.

²³ Detekcija padova i porasta napona zavisi od praga koji je izabrao korisnik, a taj izbor dalje utiče na podatke koji će biti označeni.

²⁴ Cilj rješavanja problema je utvrditi zašto jedan ili više dijelova instalirane opreme na lokaciji kupca ne rade kako se očekuje. Postojeća praksa ukazuju na to da je najbolja opcija za ovu aktivnost mjerenje napona i struje što je moguće bliže pomenutoj opremi.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>većim nivoom kvaliteta napona, po zahtjevu regulatornog tijela, sa ciljem provjere usklađenosti opreme/instalacija sa standardima koji definišu dopuštene emisije smetnji.</p> <p>Ocjena kvaliteta napona na specifičnoj lokaciji vrši se npr. po zahtjevu novog korisnika mreže čiji se objekti priključuju na distributivnu mrežu, u slučaju korisnika čija je oprema posebno osjetljiva na odstupanja kvaliteta napona, sa ciljem definisanja ograničenja emisija novih korisnika ili sa ciljem ocjene performansi postojećih korisnika. Prije priključenja, novi korisnici imaju pravo na informacije o nivoima kvaliteta napona na lokaciji planiranoj za priključenje njihovih uređaja na mrežu, kako bi se unaprijed kvantifikovale potencijalne smetnje, planirale korektivne mjere za njihovo sprečavanje, upotrijebila adekvatna oprema i dizajnirali procesi sa odgovarajućim nivoima imuniteta/otpornosti.</p> <p>Ocjena kvaliteta napona sa ciljem rješavanja problema u napajanju vrši se npr. po prijemu zahtjeva korisnika sistema koji je pretrpio štetu ili čija oprema i procesi ne funkcionišu kako je predviđeno, te u situaciji kada ODS detektuje ili sumnja na povećan nivo emisija smetnji od strane korisnika sistema. Za ove svrhe, pored mjerenja napona, po pravilu je neophodno izvršiti mjerenje struja na lokaciji koja je najbliža opremi korisnika. Ukoliko je to neophodno, po potrebi se može istovremeno vršiti mjerenje na većem broju lokacija (stezaljke opreme, mjesto priključenja korisnika, mjesto priključenja susjednih korisnika).</p>
14.	Specijalistička mjerenja kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	U slučaju štete na opremi i procesima korisnika sistema, kao i u slučaju detekcije smetnji čiji su uzrok tranzijentne pojave napona i struje, mjerenje kvaliteta napona uređajima koji se standardno koriste prema zahtjevima standarda BAS EN 61 000-4-30 često nije dovoljno kako bi se detektovao uzrok problema. U datim okolnostima neophodno je izvršiti specijalistička mjerenja uređajima veće rezolucije koji omogućavaju snimanje talasnih oblika struje i napona i tranzijentnih pojava u odgovarajućem spektru frekvencija.
15.	Rezolucija mjerenja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	Osnovni princip kod određivanja zahtjeva za rezoluciju mjerenja jeste da brzina uzorkovanja treba da bude najmanje dvostruko veća od najvišeg harmonika

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>mjerne veličine koji se posmatra. U slučaju ocjene usklađenosti prema zahtjevima standarda BAS EN 50160, najviši posmatrani harmonik je 25-ti, što znači da brzina uzorkovanja (rezolucija mjerenja) mora da iznosi minimalno 2,5 kHz.</p>
16.	Izbor mjernih lokacija za kontrolu kvaliteta napona i period mjerenja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Postoje različiti pristupi kod određivanja lokacija u mreži na kojima se uređaji instaliraju i trajanja perioda mjerenja.</p> <p>Izbor mjerne lokacije primarno zavisi od ciljeva mjerenja kvaliteta napona, pri čemu se izbor vrši primjenom nekog od sljedećih metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ocjena usklađenosti i ocjena performansi distributivne mreže: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjerne lokacije odabrane metodom slučajnog uzorka, ▪ Mjerne lokacije po zahtjevu regulatora, ▪ Mjerne lokacije odabrane sa ciljem postizanja statističke reprezentativnosti posmatranog uzorka, ▪ Mjerne lokacije korisnika koji imaju zaključen ugovor sa većim nivoom kvaliteta napona, ▪ Mjerne lokacije korisnika koji imaju izražen povratni uticaj na mrežu, – Ocjena kvaliteta napona na specifičnoj lokaciji: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjerne lokacije novih korisnika sistema, ▪ Mjerne lokacije korisnika sistema sa opremom osjetljivom na varijacije kvaliteta napona, ▪ Mjerne lokacija od značaja za rad distributivnog sistema, – Rješavanja problema sa kvalitetom napona: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjerne lokacije sa identifikovanim problemima u napajanju ili prema žalbama korisnika sistema, ▪ Mjerne lokacije sa povećanim nivoom emisije smetnji i potencijalnim problemima sa kvalitetom napona.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>Prema periodu mjerenja kvaliteta napona, razlikuju se:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stalni kontinuirani nadzor, uz primjenu fiksnih mjernih uređaja - nadzor performansi sistema, priključne tačke značajnijih korisnika sistema ili kupaca koji su ugovorili veći nivo kvaliteta napona i sl, – Privremeni / periodični nadzor, uz primjenu prenosivih mjernih uređaja – nadzor na osnovu žalbi kupaca sa ciljem otklanjanja problema na određenoj lokaciji, nadzor po zahtjevu korisnika mreže koji se priključuje na mrežu, kontrola kvaliteta napona u sistemu i sl.
17.	Nadzor performansi sistema u zavisnosti od karakteristika mreže	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Nadzor performansi sistema²⁵ se može vršiti i prema nekom od sljedećih parametara sistema, pojedinačno ili u kombinaciji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nivo napona (VN / SN / NN); – Tip mreže (kablovska / nadzemna / mješovita) – Dužina mrežnih vodova; – Način uzemljenja neutralne tačke (izolovano/ uzemljeno / kompenzovano); – Tip kupca (domaćinstvo / mala preduzeća / industrija); – Distribuirana proizvodnja (prisutna / visoka / niska / odsutna); – Kupci sa sopstvenom proizvodnjom - prosumeri (da / ne); – Tip regije (urbana / prigradska / ruralna);
18.	Nadzor lokacija sa potencijalnim problemima sa kvalitetom napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>ODS treba da vodi statistiku o prigovorima korisnika sistema i rezultatima provjere, te da vrši korelaciju tih rezultata sa rezultatima stalnog praćenja kvaliteta napona.</p> <p>ODS treba da uspostavi i održava registre trafopodručja koja imaju loše naponske prilike, što uz pregled planiranih radova i rasporeda njihovog izvođenja treba da bude u funkciji poboljšanja kvaliteta napona na tim područjima.</p>

²⁵ Može obuhvatati i sticanje znanja o prosječnim performansama mreže, kao i razumijevanje bitnih trendova u ukupnoj mreži, specifičnoj regiji, naponskim nivoima, vrsti mreže i sl.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>Svi zaposleni u uslužnom centru treba da imaju imati pristup evidenciji trafo područja koja imaju loše naponske prilike, kako bi korisnicima mreže blagovremeno omogućili potrebne informacije ukoliko namjeravaju uložiti žalbu ili prigovor.</p> <p>Mrežni operateri bi trebali da vrše nadzor lokacija sa potencijalnim problemima sa kvalitetom napona odabirom jednog ili kombinacije sljedećih kriterijuma:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tačke sa preopterećenjem, tačke sa 80% nominalnog opterećenja i sa tendencijom povećanja opterećenja, dijelovi mreže sa dugim izvodima; – dijelovi mreže gdje je povećana učestalost prigovora; – dijelovi mreže sa povećanom učestalošću kvarova; – dijelovi mreže sa prisustvom velikog broja distribuiranih generatora.
19.	Nadzor lokacija za koje je zaključen ugovor o većem nivou kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Ugovori sa dodatnim nivoom kvaliteta snabdijevanja – korisnici mreže i ODS²⁶ mogu potpisati ugovor ili sporazum o većem nivou kvalitetu napona u odnosu na standardom propisane parametre.</p> <p>U slučaju kada je na snazi ugovor o većem nivou kvaliteta napona između ODS-a i korisnika sistema, nadzor se vrši na mjestu priključenja, pri čemu se tačno mjesto i detalji nadzora definišu samim ugovorom. Za ovu svrhu su kao dio ugovornog aranžmana potrebni mjerni uređaji klase A.</p>
20.	Nadzor nad SN mrežom	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>U SN mrežama se ne preporučuje trajno praćenje kvaliteta napona na svim lokacijama zbog visine troškova i velikog broja lokacija.</p> <p>Nadzor kvaliteta napona po pravilu nije potreban za SN kupce ukoliko se već prati kvalitet napona na obližnjoj SN sabirnici u VN/SN trafostanicama.</p> <p>Nadzor kvaliteta na mjestima priključenja SN kupaca vrši se:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kod kupaca koji posjeduju opremu osjetljivu na poremećaje (smetnje),

²⁶ U nekim zemljama se između snabdjevača i kupca zaključuju posebni ugovori o kvalitetu električne energije.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<ul style="list-style-type: none"> - Kod kupaca sa visokim nivoom emisije smetnji, što uključuje i mjerenje struja, - Slučajnim odabirom reprezentativnih mjernih lokacija. <p>Preporučuje se kontinuiran nadzor kvaliteta napona na odabranim lokacijama tokom cijele godine, s ciljem registracije broja naponskih događaja i sezonskih uticaja na kvalitet napona.</p>
21.	Nadzor nad NN mrežom	<p>Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p>	<p>Varijacije napona napajanja smatraju se najvažnijim parametrom kvaliteta napona koji se prati u NN mrežama, jer su problemi s naponom napajanja obično vrlo lokalni i posebno utiču na NN kupce.</p> <p>U NN mrežama nadzor kvaliteta napona treba sprovoditi na mjestima priključenja slučajno odabranih reprezentativnih kupaca. Nadzor može biti trajan ili tokom najmanje jedne cijele sedmice.</p> <p>Može se koristiti ograničeni broj prenosnih uređaja za nadzor većeg broja lokacija koji se sedmično prenosi sa lokacije na lokaciju ili veći broj uređaja za nadzor koji su trajno instalirani na određenim lokacijama u NN mreži. Kontinuiran nadzor se preporučuje samo kod manjeg broja odabranih NN kupaca, pri čemu se promjena uzorka vrši na godišnjem nivou.</p> <p>Nadzor kvaliteta napona zasnovan na prenosnim uređajima jeftiniji je sa aspekta kapitalnih troškova, ali skuplji kada je riječ o operativnim troškovima. Prenosni uređaji takođe omogućavaju detekciju većeg broja lokacija sa uvećanim nivoom poremećaja kvaliteta napona.</p> <p>Prednost kontinuiranog nadzora na određenim lokacijama je:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bolji ukupni prikaz kvaliteta napona na određenoj lokaciji; - mogućnost pružanja informacija o sezonskim varijacijama; i - pružanje informacije o naglim padovima napona, naglim porastima i drugim relativno rijetkim naponskim događajima. <p>Preporučuje se da optimalan sistem za nadzor kvaliteta napona na NN, sa aspekta ukupnih troškova i kvaliteta informacija o stanju sistema, treba da bude</p>

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			kombinacija prenosivih uređaja sa određenim manjim brojem fiksnih mjernih uređaja.
22.	Nadzor nad mjestima priključenja distribuiranih generatora	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>S povećanjem penetracije obnovljive i distribuirane proizvodnje u distributivnoj mreži, na mjestima priključenja je potrebno uvesti praćenje kvaliteta napona, obzirom da ove vrste izvora električne energije mogu imati negativan uticaj na kvalitet i doprinijeti stvaranju složenijih naponskih prilika. Date pojave je potrebno pravilno identifikovati i održavati kvalitet u skladu s prihvatljivim i utvrđenim standardima.</p> <p>Nadzor nad mjestima priključenja distribuiranih generatora može biti trajan (po pravilu u slučaju objekata većih instalisanih snaga), te povremen sa ciljem periodične ocjene kvaliteta napona ili sa ciljem rješavanja problema sa kvalitetom napona ili povećanom emisijom smetnji.</p>
23.	Period mjerenja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Period mjerenja primarno zavisi od ciljeva mjerenja kvaliteta napona.</p> <p>U slučaju primjene prenosivih mjernih uređaja, minimalni period mjerenja mora biti dovoljan da se odredi karakterističan operativni ciklus na mjestnoj lokaciji. Standardno su dovoljna jedan ili dva radna ciklusa, pri čemu radni ciklus obično iznosi jednu sedmicu kod većine komercijalnih i industrijskih korisnika.</p> <p>U specifičnim situacijama karakteristični operativni ciklus može da traje i do jedne godine, u uslovima kada su izražene sezonske varijacije opterećenja, proizvodnje i parametara kvaliteta napona.</p>
24.	Odabir parametara mjerenja	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Odabir parametara mjerenja vrši se u zavisnosti od ciljeva mjerenja i načina korištenja dobijenih podataka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Za mjerenja koja se vrše sa ciljem ocjene usklađenosti, potrebno je koristiti parametre za koje postoje definisane maksimalne granične ili planske vrijednosti. - Za mjerenja koja se vrše sa ciljem ocjene performansi sistema, pored parametara koji su od značaja za ocjenu usklađenosti, dodatno je potrebno koristiti parametare za koje nisu propisane granične

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>vrijednosti, ali značajni su za ocjenu performansi (propadi i porasti napona, tranzijenti).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Za mjerenja koja se vrše sa ciljem ocjene kvaliteta napona na specifičnoj lokaciji, potrebno je izvršiti usklađivanje parametara koji su predmet posmatranja sa specifičnim karakteristikama ili zahtjevima korisnika sistema. - Za mjerenja koja se vrše sa ciljem rješavanja problema sa kvalitetom napona, pored podataka koji su od značaja za ocjenu kvaliteta napona na specifičnoj lokaciji, potrebno je koristiti i mjerne podatke sa većom frekvencijom uzorkovanja, uključujući i talasni oblik struje i napona.
25.	Tačnost vremena	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Zahtijevana tačnost vremena na uređaju za mjerenje kvaliteta napona zavisi od cilja i svrhe mjerenja. U slučaju kontinuiranih mjerenja, kao i u slučaju standardnih mjerenja za ocjenu kvaliteta napona na određenoj lokaciji, zahtjevi za tačnost mjerenja nisu previsoki i obično su u sekundnom opsegu. Sa druge strane, u slučaju kada se za ocjenu kvaliteta napona vrši snimanje talasnih oblika i tranzijentnih pojava ili se rezultati mjerenja porede sa zapisima sa drugih uređaja, zahtjevi za tačnošću su veoma visoki i reda su ms.</p>
26.	Mjerni transformatori	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Tačnost mjernih transformatora pri visokim frekvencijama može značajno da utiče na tačnost rezultata mjerenja viših harmonika. Induktivni naponski transformatori pri rezonantnim frekvencijama mogu da višestruko uvećaju grešku mjerenja, dok kod strujnih mjernih transformatora porast induktivnog opterećenja sa povećanjem frekvencije može dovesti do povećanja greške u mjerenju. Standardni kapacitivni naponski transformatori nisu primjenjivi za mjerenje napona viših harmonika.</p> <p>Prilikom mjerenja napona viših harmonika na srednjem naponu, potrebno je utvrditi mogućnosti naponskog mjernog transformatora sa aspekta frekventnog opsega u kome su zadovoljeni zahtjevi za tačnost mjerenja.</p>

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>Prilikom priključenja mjernog uređaja preko mjernih transformatora, potrebno je izvršiti odabir između priključenja preko mjernog ili zaštitnog namotaja. Mjerni namotaji obezbjeđuju veću tačnost u području oko nazivne vrijednosti napona ili struje. Mjerni namotaji strujnih mjernih transformatora brže ulaze u zasićenje pri porastu mjerne veličine, na taj način štiteći priključene uređaje od visokih vrijednosti struja. Sa druge strane, zaštitna jezgra nude širi opseg mjerenja sa manjom tačnošću, što omogućava registraciju visokih vrijednosti struja kvara ili nižih vijednosti napona. U datim uslovima neophodno je voditi računa o nivou struja koje priključeni mjerni uređaji mogu da podnesu bez oštećenja.</p> <p>Odabir mjernog jezgra zavisi od ciljeva mjerenja, pri čemu se za ocjenu usklađenosti po pravilu primjenjuju mjerni namotaji. Za mjerenje poremećaja koji po magnitudi izlaze iz mjernog opsega mjernih namotaja, primjenjuju se zaštitna jezgra mjernih transformatora.</p> <p>Ovu problematiku je potrebno detaljnije razmotriti prilikom daljeg rada Radne grupe na usklađivanju propisa EP BiH.</p>
27.	Format podataka	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Većina uređaja za mjerenje kvaliteta napona primjenjuje vlastite formate podataka koji nisu interoperabilni. Standardizacija formata još uvijek nije izvršena na međunarodnom nivou, pri čemu je tendencija da se za ove svrhe koriste formati COMTRADE²⁷ i PQdif²⁸.</p> <p>Prilikom uspostavljanja sistema za nadzor kvaliteta napona preporučuje se primjena standardizovanih formata podataka u mjeri u kojoj je to moguće, u zavisnosti od ostvarenog stepena standardizacije na međunarodnom nivou.</p>
28.	Komunikacija	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Za potrebe složenih sistema nadzora sa kontinuiranim mjerenjem kvaliteta napona na većem broju mjernih lokacija, potrebno je propisati zahtjeve za komunikacione protokole koji se primjenjuju na relaciji mjerni uređaj – centar za obradu i skladištenje podataka. Standardni komunikacioni protokoli koji se</p>

²⁷ IEC 60255-24 Measuring relays and protection equipment - Part 24: Common format for transient data exchange (COMTRADE) for power systems

²⁸ IEEE 1159.3-2019 - IEEE Recommended Practice for Power Quality Data Interchange Format (PQDIF)

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			primjenjuju su DNP3, IEC 61850 i IEC 60870-5-101/104. Upotreba različitih uređaja u okviru jedinstvenog sistema za nadzor kvaliteta napona otežana je uslijed nepostojanja standardizacije i u ovoj oblasti, te uslijed činjenice da standardni komunikacioni protokoli ne sadrže precizne definicije parametara kvaliteta napona.
29.	Izveštavanje i objavljivanje podataka o kvalitetu napona	<p>Problematika je djelimično i uopšteno tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p> <p>Mjerna pravila distribucije</p> <p>Član 20.</p> <p>(Kontrola kvaliteta električne energije)</p> <p>(1) ODS vrši evidentiranje i obradu podataka na osnovu kojih se utvrđuje kvalitet isporučene električne energije na mjestima isporuke kupcima.</p> <p>(2) Na mjestima na kojima ODS preuzima električnu energiju, evidentiranje i obradu podataka vrši Elektroprenos BiH ili proizvođač priključen na distributivnu mrežu.</p> <p>(3) Evidentiranje podataka se vrši u skladu sa odredbama standârdâ serije IEC/EN 61000-4, odnosno odgovarajućih bosanskohercegovačkih standârdâ.</p>	<p>Potrebno je detaljnije definisati obaveze koje ima ODS prema različitim zainteresovanim stranama u vezi performansi mreža koje se tiču kvaliteta napona:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regulator treba da ima informacije o sistemskim rezultatima praćenja kvaliteta napona, kao i pojedinačno u slučaju prigovora i žalbi; - Pojedinačne korisnike mreže zanimaju podaci o kvalitetu napona na njihovim (trenutnim ili budućim) mjestima priključenja; - Institucije za istraživanje i obrazovanje. <p>ODS treba da objavljuje rezultate sistemskog praćenja kvaliteta napona, uključujući izvještaj o usklađenosti sa propisima koji se odnose na VQ najmanje jednom godišnje.</p> <p>Korištenje interneta za objavljivanje VQ podataka se snažno preporučuje.</p>
30	Metode izveštavanja VQ za pojedinačnu mjernu lokaciju	<p>Problematika je djelimično i uopšteno tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH</p> <p>Opšti uslovi za isporuku električne energije</p> <p>Član 15. (Prigovor korisnika distributivnog sistema na kvalitet napona električne energije)</p> <p>(1) Ako korisnik distributivnog sistema podnese ODS-u pisani prigovor na nivo kvaliteta napona, a ODS se ne složi sa navodima iz prigovora, ODS treba provesti mjerenja u roku od 20 dana od dana podnošenja prigovora, a pisani izvještaj o</p>	<p>Potrebno je definisati detaljne zahtjeve u vezi analize i izveštavanja o kvalitetu napona za pojedinačnu mjernu lokaciju. Obično je potrebno izraditi grafičke analize i izvještaj i/ili proračun indeksa određene lokacije.</p> <p>Kod mjerenja sa ciljem otklanjanja problema sa kvalitetom napona, metodologija nadzora i obrade podataka je specifična za svaki pojedinačni slučaj, te se izvještaji prilagođavaju u zavisnosti od poremećaja koji je uzrok problema.</p> <p>Grafička analiza – Za kontinuirane pojave (smetnje), grafička analiza može da se sastoji od dijagrama mjerne veličine u vremenu, histograma nivoa smetnji,</p>

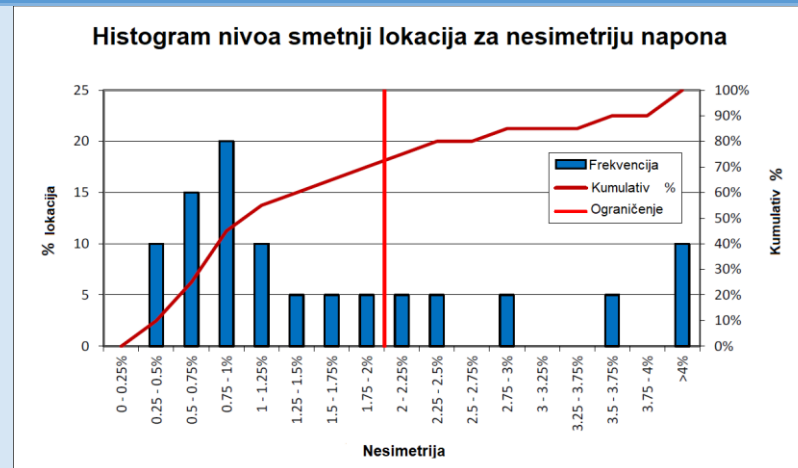
R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
		<p>rezultatima mjerenja kvaliteta napona na obračunskom mjernom mjestu dostaviti korisniku distributivnog sistema u daljem roku od deset dana.</p> <p>...</p>	<p>konturnih prikaza naponskih poremećaja, prikaza propada napona na krivoj tolerancije opreme, na FRT krivoj i sl.</p> <p>Histogrami npr. pružaju indicaciju raspodjele nivoa smetnji na lokaciji i omogućavaju lako prepoznavanje neobičnih šablona poremećaja. Na histogramu se dodatno može prikazati linija ograničenja koja pokazuje kako se raspodjela nivoa smetnje poredi sa ograničenjem. Histogramu se može dodati i kriva kumulativne vjerovatnoće da bi se veličine određenog statističkog pokazatelja mogle direktno očitati s dijagrama. Za svaki poremećaj koji se prati na mjernoj lokaciji može da se izradi poseban histogram.</p> <div data-bbox="1227 598 1966 1093" data-label="Figure"> <p>The figure is a histogram titled "Histogram nesimetrije napona". The x-axis represents "Nesimetrija (%)" with values from <0.2 to >6. The left y-axis represents "% očitavanja" (percentage of readings) from 0% to 12%. The right y-axis represents "Kumulativ %" (cumulative percentage) from 0% to 100%. Blue bars show the distribution of readings. A red curve shows the cumulative percentage. A vertical red line at 2.00% indicates the limit. The legend includes: % očitavanja (blue bar), Kumulativ % (red line), and Ograničenje (red vertical line).</p> </div> <p>Primjer histograma²⁹ za kontinuirane pojave (nesimetrija napona)</p> <p>Tabelarni prikaz podataka – Može biti primijenjen za prikaz propada i porasta napona prema magnitudi odstupanja i vremenu trajanja, prikaz napona i struja viših harmonika, prikaz indeksa mjernih veličina u izvještajnom periodu koji obuhvata više perioda analize podataka i sl.</p>

²⁹ Izvor „GUIDELINES FOR POWER QUALITY MONITORING - Measurement Locations, Processing and Presentation of Data, Joint Working Group CIGRE/CIREC C4.112, October 2014“

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>Indeksi mjernih veličina za određenu lokaciju – Indeksima mjernih veličina se redukuje veliki broj mjernih podataka na određeni broj indikatora koji karakterišu kvalitet napona na jednoj ili više lokacija. Za kontinuirane pojave se ovi indeksi mogu razlikovati između organizacija, ali se uglavnom zasnivaju na statističkim pokazateljima koji se nalaze u standardima, npr. nivoi 95-og percentila i 99-og percentila. Period izračunavanja indeksa može da bude u opsegu od jednog sata do više godina, pri čemu se najčešće primjenjuje period od jedne sedmice.</p> <p>Osim odluke o primjeni statističkog indeksa, jedna od glavnih odluka koje treba donijeti prilikom odabira određenog indeksa za lokaciju je odnos prema poremećajima koji se javljaju u sve tri faze. Na primjer, u slučaju totalnog harmonijskog izobličenja (THD) napona statistički pokazatelji nivoa THD se mogu izračunati za svaku fazu, i tako se dobijaju tri indeksa. Ako se zadrže ovakav pristup kao posljedica se javlja složeno izvještavanje prilikom istovremene procjene više lokacija. S obzirom da se analiza performansi bavi prosječnim performansama lokacije, preporučuje se korišćenje vrijednosti mediane (tj. 50-og percentila) pomenuta tri indeksa.</p>
31.	Metode izvještavanja VQ za veći broj mjernih lokacija	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Izveštajem za veći broj mjernih lokacija potrebno je izvršiti predstavljanje većeg skupa podataka u sažetom obliku.</p> <p>Potrebno je razmotriti koje lokacije se mogu ili trebaju analizirati zajedno. U najopštijem slučaju, moguća je zajednička analiza svih lokacija. Međutim, lokacije se mogu razvrstati korišćenjem karakteristika, kao što su naponski nivo ili karakteristike sistema ili tip opterećenja ili geografske karakteristike (regije) itd...</p> <p>Grafička analiza – Nakon izračunavanja indeksa performansi za svaku lokaciju (pod uslovom da broj lokacija nije prevelik) efikasan način prikazivanja ovih podataka može da bude trakasti dijagram koji je sortiran na osnovu nivoa smetnji na svakoj lokaciji, počevši od najgore do najbolje. Na ovaj način se dobijaju jasne i neposredne indikacije lokacija koje imaju najbolje performanse. Obično se dodaje linija ograničenja tako da se može procijeniti broj lokacija čije</p>

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke																																										
			<p>performanse premašuju ograničenje kao i „dodatni prostor“ za lokacije čije se performanse nalaze ispod ograničenja.</p> <div data-bbox="1240 347 2018 842" data-label="Figure"> <table border="1"> <caption>Trakasti dijagram nesimetrije napona</caption> <thead> <tr> <th>Lokacija</th> <th>Nesimetrija napona (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Site 12</td><td>5.0</td></tr> <tr><td>Site 16</td><td>4.1</td></tr> <tr><td>Site 20</td><td>3.6</td></tr> <tr><td>Site 2</td><td>2.9</td></tr> <tr><td>Site 17</td><td>2.3</td></tr> <tr><td>Site 13</td><td>2.1</td></tr> <tr><td>Site 14</td><td>1.8</td></tr> <tr><td>Site 19</td><td>1.5</td></tr> <tr><td>Site 15</td><td>1.4</td></tr> <tr><td>Site 10</td><td>1.2</td></tr> <tr><td>Site 18</td><td>1.1</td></tr> <tr><td>Site 4</td><td>1.0</td></tr> <tr><td>Site 7</td><td>0.8</td></tr> <tr><td>Site 9</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>Site 3</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>Site 11</td><td>0.6</td></tr> <tr><td>Site 8</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Site 5</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Site 6</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>Site 1</td><td>0.3</td></tr> </tbody> </table> </div> <p>Primjer trakastog dijagrama³⁰ koji prikazuje nivoe smetnji za svaku lokaciju</p> <p>Ukoliko se radi o veoma velikom broju lokacija može se koristiti histogram indeksa lokacija za svaku smetnju kvaliteta napona. Histogrami ovog tipa pružaju sažet grafički prikaz raspodjele nivoa smetnji u čitavom opsegu analize performansi. Kod histograma broj lokacija koje se prikazuju može biti praktično neograničen.</p>	Lokacija	Nesimetrija napona (%)	Site 12	5.0	Site 16	4.1	Site 20	3.6	Site 2	2.9	Site 17	2.3	Site 13	2.1	Site 14	1.8	Site 19	1.5	Site 15	1.4	Site 10	1.2	Site 18	1.1	Site 4	1.0	Site 7	0.8	Site 9	0.7	Site 3	0.7	Site 11	0.6	Site 8	0.5	Site 5	0.5	Site 6	0.4	Site 1	0.3
Lokacija	Nesimetrija napona (%)																																												
Site 12	5.0																																												
Site 16	4.1																																												
Site 20	3.6																																												
Site 2	2.9																																												
Site 17	2.3																																												
Site 13	2.1																																												
Site 14	1.8																																												
Site 19	1.5																																												
Site 15	1.4																																												
Site 10	1.2																																												
Site 18	1.1																																												
Site 4	1.0																																												
Site 7	0.8																																												
Site 9	0.7																																												
Site 3	0.7																																												
Site 11	0.6																																												
Site 8	0.5																																												
Site 5	0.5																																												
Site 6	0.4																																												
Site 1	0.3																																												

³⁰ Izvor „GUIDELINES FOR POWER QUALITY MONITORING - Measurement Locations, Processing and Presentation of Data, Joint Working Group CIGRE/CIRED C4.112, October 2014“

Primjer histograma³¹ koji prikazuje nivoe smetnji lokacija

Pored trakastih dijagrama i histograma, podaci o nivoima poremećaja na različitim lokacijama mogu biti prikazani u vidu procentualne raspodjele nivoa poremećaja po lokacijama i vrsti poremećaja, ili u vidu procenta mjernih lokacija u kojima nivo poremećaja premašuje propisane limite po vrsti poremećaja.

Proračun jednog indeksa za više lokacija - Za prikaz sveukupnih performansi za sve lokacije od interesa, potrebno je izračunati mali broj indeksa za svaku lokaciju i za svaku smetnju kvaliteta napona. Na osnovu njih, za svaki indeks i za svaku lokaciju se računaju vrijednosti medijane ili 95-og percentila primjenom statističkog proračuna. Na taj način dobijeni indeksi odlikavaju kvalitet napona za više lokacija ili za čitav sistem (sistemski indikatori).

Poređenje indeksa (eng. benchmarking) - Važan dio analize performansi može biti interno ili eksterno poređenje performansi³². U poređenju između pojedinih lokacija procjenjuje se kvalitet napona korišćenjem dijagrama (opisano iznad) ili

³¹ Izvor „GUIDELINES FOR POWER QUALITY MONITORING - Measurement Locations, Processing and Presentation of Data, Joint Working Group CIGRE/CIRED C4.112, October 2014“

³² Ova problematika je obrađena u CEER-ovim izvještajima o kvalitetu snabdijevanja (tj. kvalitetu napona) – 6th CEER Benchmarking Report on the Quality of Electricity and Gas Supply – 2016

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>tabela. U poređenju zasnovanom na sistemskim karakteristikama ili poređenju između ODS-ova neophodno je izračunati ukupne indekse za sve lokacije ili grupe lokacije (opisano iznad).</p> <p>Trendovi - Trendovi nivoa poremećaja tokom vremena čine važan dio praćenja performansi sistema. Mogu se koristiti za označavanje performansi jedne ili više lokacija tokom vremena i koriste ranije opisane indekse. Na dijagramu koji predstavlja vrijednost indeksa u vremenskom intervalu može se prikazati i linija ograničenja, gdje vrijednost indeksa može biti predstavljena kao procenat granične vrijednosti. Prednost ovog načina prezentacije je predstavljanje prostora iznad / ispod linije ograničenja.</p> <p>Prikazani trendovi mogu se odnositi na višegodišnji period ili na period od jedne godine unutar koga se prikazuju indeksi iskazani na mjesečnom nivou.</p>
32.	Metod izvještavanja o propadima napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Za naponske događaje ne postoje široko prihvaćene metode izračunavanja indeksa propada napona.</p> <p>Standardni metod registrovanja propada napona koristi jednu magnitudu (preostali napon) i jedno vrijeme trajanja propada, čak i u trofaznim sistemima. Preporučuje se registrovanje propada u sve tri faze kada god je to tehnički izvodivo, uz prikaz rezultata mjerenja u skladu sa tehničkom brošuricom CIGRE TB 412³³ ili međunarodnim standardom IEEE 1564³⁴.</p>
33.	Sadržaj izvještaja o kvalitetu napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Osim podataka definisanih u metodama izvještavanja VQ, potrebno je razmotriti objavljivanje sljedećih podataka za određenu lokaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Broj sedmica u godini tokom kojih se ne poštuju zahtjevi za određene parametre kvaliteta napona; – Za svaku sedmicu u godini, procenat lokacija za koje se ne ispunjavaju određeni zahtjevi.

³³ CIGRE TB 412 Voltage Dip Immunity of Equipment and Installations, 2010

³⁴ IEEE 1564 - Guide for Voltage Sag Indices, 2014

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>ODS za svaki naponski nivo može izračunati indekse kvaliteta napona na osnovu broja lokacija i sedmica koji nisu u skladu sa zahtjevima za određeni parametar kvaliteta napona. Indeks daje procenat lokacija i sedmice za koje su zahtjevi ispunjeni, računa se na sljedeći način:</p> $index = \frac{\sum_{i=1}^N (N_i - W_i)}{\sum_{i=1}^N N_i}$ <p>gdje su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - W_i - broj sedmica neusklađenosti na lokaciji i; - N_i - broj sedmica nadzora na lokaciji i; - N - broj nadziranih lokacija. <p>Indeks se može izračunati primjenom iste jednačine posebno za varijacije napona napajanja ili za druge VQ poremećaje poput flikera, harmonika i nesimetrije napona.</p> <p>Pored prethodno navedenog, ODS bi trebao prikupljati i obrađivati informacije, te izvještavati o broju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - trafo područja sa smanjenim kvalitetom napona; - NN odvoda sa smanjenim kvalitetom napona; - kupaca sa smanjenim kvalitetom napona; - stalnih i prenosnih uređaja za mjerenje kvaliteta napona; - prigovora kupaca na kvalitet napona; - vremena odziva na prigovore kupaca na kvalitet napona; - opravdanih žalbi kupaca na kvalitet napona; - riješenih problema sa kvalitetom napona; <p>Podatke o kvalitetu napona u distributivnoj mreži može objavljivati ODS ili Regulator na vlastitim web stranicama.</p>

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
34.	Ugovaranje većeg nivoa kvaliteta napona	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Na deregulisanom tržištu električne energije moguće je da različiti kupci zahtijevaju različite nivoe kvaliteta napona, u zavisnosti od individualnih potreba.</p> <p>Kada kupac zahtijeva veći nivo kvaliteta napona od uobičajenog, može se zaključiti poseban ugovor između kupca i ODS pod nazivom „ugovor sa većim nivoom kvaliteta napona“ (VQ ugovor). Ugovorom se po pravilu predviđa ugradnja uređaja za kontinuirano praćenje kvaliteta napona.</p> <p>Kupac na taj način može postići željeni kvalitet isporuke električne energije, uz plaćanje odgovarajuće dodatne naknade (tarife) za te usluge. Na taj način ODS ostvaruje veće prihode kroz pružanje usluga većeg kvaliteta snabdijevanja, međutim ukoliko je kvalitet napona niži od ugovorene vrijednosti, ODS kupcu plaća ugovorenu naknadu (kompenzaciju).</p> <p>Alternativno ili komplementarno „VQ ugovorima“, Regulatori mogu uvesti podsticajne metode regulacije mrežnih tarifa, koje bi bile zasnovane na kvalitetu usluga³⁵. Podsticaji bi se na taj način mogli zasnivati na ispunjenju zahtjeva za određene parametre kvaliteta napona, čiji broj bi se mogao vremenom uvećavati.</p> <p>Ovaj pristup bi podstakao ODS da ulaže u tehnologije i razvoj mreže koji poboljšavaju performanse sistema sa aspekta kvaliteta napona.</p> <p>Ovu problematiku je potrebno detaljnije razmotriti prilikom daljeg rada Radne grupe na usklađivanju propisa EP BiH.</p>
35.	Odobranje troškova sistema za nadzor kvaliteta napoma	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Troškove sistema za nadzor kvaliteta napona regulatorna tijela trebaju da prepoznaju kroz kapitalne i operativne troškove koji se odobravaju u postupku određivanja mrežnih tarifa. Povrat troškova može se ostvariti kroz mrežne tarife, naknade po pojedinačnim ugovorima sa povećanim kvalitetom napona ili</p>

³⁵ Uvođenje shema podsticaja predstavlja treći korak u regulaciji kvaliteta napona. Prvi korak je indirektna metoda kontrole kvaliteta, stalnim praćenjem karakteristika kvaliteta napona u mreži uz informisanje kupaca o tome. Drugi korak je uspostavljanje minimalnih standarda za kvalitet napona, što se može postići poređenjem različitih nacionalnih i međunarodnih standarda i jasnim definisanjem graničnih vrijednosti za svaki parametar kvaliteta napona.

R.br.	Tema	Propisi koji se odnose na EP BiH	Komentari i preporuke
			<p>putem naknada koje se obračunavaju ukoliko se mjerenje kvaliteta napona vrši po zahtjevu korisnika.</p> <p>ODS treba da posebno navede investicije namijenjene sprovođenju nadzora i postizanju standarda kvaliteta napona prilikom pripreme plana razvoja mreže i plana investicija.</p>
36.	Ekonomska analiza troškova VQ	Problematika nije tretirana propisima na području nadležnosti EP BiH	<p>Troškovi sistema za nadzor kvaliteta napona dijele se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kapitalne troškove - troškovi uređaja za kvalitet napona i troškovi instalacije, troškovi centralnog IT sistema i baze podataka, – Operativni troškovi – kalibracija uređaja, komunikacija sa mjernim uređajima, prikupljanje podataka, instalacija uređaja na mjernoj lokaciji, analiza i skladištenje podataka, izrada izvještaja i sl. <p>Potrebno je da ODS napravi ekonomsku analizu zadovoljavanja zakonskih i regulatornih zahtjeva kvaliteta napona u distributivnoj mreži uvažavajući pomenute troškove.</p>

Prilog 1 – Ograničenja koja propisuje standard BAS EN 50160 za poremećaje napona

Ograničenja koja propisuje standard BAS EN 50160 za poremećaje napona su prikazana u Tabela 1. U slučaju varijacija napona, ograničenja su postavljena samo za NN i SN mreže.

Naponski poremećaj	Naponski nivo	Indeks kvaliteta napona (ograničenje)
Promjene napona napajanja	NN	- 95% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrijednosti za jednu sedmicu ($\pm 10\%$ nazivnog napona) - 100% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrijednosti za jednu sedmicu (+ 10% / - 15% nazivnog napona)
	SN	- 99% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrijednosti za jednu sedmicu ispod + 10% nazivnog napona - 99% od 10-minutnih srednje efektivne vrijednosti za jednu nedelju iznad -10% nazivnog napona - 100% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrijednosti za jednu sedmicu ($\pm 15\%$ nazivnog napona)
Fliker	NN SN VN	- 95% vrijednosti Pst za jednu sedmicu treba biti manje ili jednako 1
Nesimetrija napona	NN SN VN	- 95% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrijednosti negativne simetrične komponente podijeljeno sa vrijednostima pozitivne simetrične komponente za jednu sedmicu, trebalo bi biti u rasponu od 0% do 2%
Harmonijski napon	NN SN	- 95% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrednosti za jednu sedmicu niže od ograničenja navedenih u tabeli - 100% THD vrijednosti za jednu sedmicu
	VN	- 95% od 10-minutnih srednjih efektivnih vrednosti za jednu sedmicu niže od ograničenja navedenih u tabeli
Signalni napon mreže	NN SN	- 99% dnevno, tri sekunde srednja vrijednost napona signala manja od ograničenja predstavljenih u grafičkom formatu

Tabela 1: Ograničenja koja propisuje standard BAS EN 50160